

Vtisi in razmišljanja slovenskega skladatelja mlajše generacije

POLITIKA NAČRTNE MAJHINOSTI

Zaplotništvo v naši glasbeni stvarnosti — Vrednost spričevala najvišje glasbeno pedagoške ustanove — Slovenski glasbeniki morajo občutiti odgovornost za bodočnost svojega okolja

V pogovorih med našimi glasbenimi umetniki, ki jim je vsaj malo pri srcu razvoj slovenske glasbene kulture, se vedno pokažejo žalostne resnice. Pri nas zdaj nimamo mladega dirigenta, ki bi mu lahko brez uporabe strožjih strokovnih kriterijev zaupali delo s simfoničnim orkestrom. Prav tako ni znano ime mladega skladatelja, katerega orkestralno kompozicijo bi mogli brez večjih pridržkov predstaviti ljubljanskemu glasbenemu občinstvu. Kajti generacija, ki jo danes opredeljujemo za mlado, je vse prej kot mlada in je tudi sama — pa če se tega zaveda ali ne — umetniško zelo resno ogrožena, zaradi že močno občutne diskontinuitete v razvoju naše nacionalne glasbene umetnosti.

● DUŠEVNO SAMOZADOVOLJEVANJE

Ni prav nobena novost, da je razvoj kateregakoli področja človeškega udejstvovanja brez-pogojno vezan na visoko kvalificirano in uspešno študijsko delo. Seštevek uspehov na glasbenem področju pa trenutno pri nas kaže na veliko verjetnost, da je slovensko visoko glasbeno šolstvo namenjeno izključno duševnemu samozadovoljevanju učiteljev in reševanju njihovih materialnih zahtev.

Neuspešnost nastopa mladega dirigenta na nedavnem mladinskem koncertu v Ljubljani je našla svoj odsev tudi v dnevnem časopisju. Glasbena javnost je sedaj priča neverjetnemu prizadevanju in intervencijam na vse strani da bi se temu diplomantu Akademije za glasbo, ki je že dokazal da je za izvrševanje dirigentskega poklica popolnoma nepripravljen, preskrbela služba in s tem (brez misli na nevarnost takega početja za našo glasbeno kulturo in predvsem tudi za njega samega) neovirano delovanje za vse življenje.

Ugledni klavirski pedagog v

● MAŠILA ZA PROFESORJEV URNIK

Tako smo že razvijani, da se takoj vprašamo po zadostnih ali nezadostnih materialnih sredstvih, kakor hitro postane položaj neke kulturne ustanove problematičen. Pri slovenskem visokem glasbenem šolstvu pa — tudi če bi se še tako trudili — res ne moremo govoriti o finančnih problemih. Akademija za glasbo v Ljubljani je dobro preskrbljena in morda prav zato — naj mi nihče ne zameri takih občutkov — deluje kot prava zarota neupravičenih pedagoških eksistenc, ki z zlorabo samoupravljanja obravnavajo ustanovo takorekoč kot svojo privatno lastnino.

Ni čudno, da se je problem zaostрил prav v zvezi z oddelkom za kompozicijo in dirigiranje na tej ustanovi. Diplomanti teh dveh oddelkov se ne porazgubijo po glasbenih šolah. Glede na svojo kvalifikacijo in ambicije, zaradi katerih so ta predmeta študirali, morajo ostati v središču dogajanja in prava tragedija je, ko se zavedo, da njihovo v šoli pridobljeno znanje in razgledanost ne ustrežata zahtevam delovanja v sodobni glasbeni realnosti.

Talentiranim študentom kompozicije ali dirigiranja, ki jih menda večkrat sprejemajo

desetletjih poučevanja ni uspel vzgojiti niti enega pianista, ki bi bil vsaj tako dober kot on sam, in kateri bi ga vsaj približno lahko nadomestil na področju njegove specializacije. Poleg vsega drži ta pedagog v rokah vse nitke našega glasbenega življenja, sedi v domala vseh odborih in posvetovalnih organih in s svojim večkrat odločilnim glasom deli subvencije in stipendije ter svojo milost, vse to seveda na način, ki je popolnoma v skladu z neuspešnostjo v njegovem osnovnem poklicu.

„Osmerotaktno, v sebi zaključeno melodijo imenujemo stavček“, sem prebral v 6. številki poljudnoznanstvene revije Pionir. Pisec te informacije, ki je le ena izmed cvetk diletantizma, objavljenih na 19. strani omenjene vzgojne — saj ni mogoče verjeti — revije, je visoko kvalificiran strokovnjak z diplomom iz kompozicije Akademije za glasbo v Ljubljani.

To „zaključenost v sebi“, ali enostavneje povedano zaplotništvo, smo v naši glasbeni stvarnosti pritrirali že tako daleč, da se ob podeljevanju Prešernovih nagrad ne ustavljamo niti pred samovoljnim prisvajanjem mednarodnih glasbenih priznanj

na Akademijo le kot mašilo za profesorjev urnik, pa nihče ne pove, da z diplomom te visoke šole in ob upoštevanju slovenskih glasbenih razmer v glavnem nimajo niti najmanjše možnosti za uspešen osebni razvoj v poklicu in s tem tudi ne možnosti za kulturno delovanje.

Nobena slučajnost ni, da se nekateri pripadniki mlajše generacije slovenskih skladateljev že med študijem javno niso priznavali za učence svojih profesorjev in so torej pri njih študirali izključno zaradi končnega pričevala. Kljub temu menda ni bilo primera, da bi učitelj takega študenta izključil iz svojega razreda, saj mu je zagotavljal izpolnjen urnik brez vsake časovne in pedagoške obveze. Motili bi se, če bi ob tem mislili, da so bili „zvesti“ učenci obravnavani z večjo pozornostjo. Dobro se spominjam, da sem še kot učenec violine nešteto krat videl svoje starejše kolege, študente kompozicije, ki so ure dolgo, večkrat debele štiri ure, popolnoma brezuspešno čakali svojega pedagoga v učilnici Akademije za glasbo.

Zato ni prav nič čudno, če že zelo resno dvomimo v vrednost pričevala, ki ga izda ta naša najvišja glasbeno pedagoška ustanova. S tem v zvezi je tudi nadvse zanimivo, da so danes najuspešnejši slovenski skladatelji mlajše generacije prav tisti ki so pri nas diplomirali s sorazmerno slabo oceno ali pa študija kompozicije sploh niso dokončali.

● NEPOTREBNA HIPERPRODUK- CIJA

Oddelek za kompozicijo ni izjema, vendar je treba takoj povedati da tudi ne pravilo za način delovanja naše Akademije za glasbo. Kljub temu pa se lahko resno zamislimo ob dejstvu, da neuspešni pedagogi ustanavljajo na svoji ustanovi že tretjo ljubljansko visoko glasbeno pedagoško šolo. Že na prvi pogled je jasno, da ta akcija nima svoje osnove v pametni ekonomski računici in prav zanimivo bi bilo izvedeti za mnenje tovarišev pri Zavodu za šolstvo, ki so o problemu gotovo najbolje poučeni.

Zadeva je namreč zelo pereča, kajti nekontroliranemu razširjanju glasbenih študij sledi nekontrolirano večanje stroškov za te študije, temu pa spet nepotrebna hiperprodukcija formalno visoko kvalificiranega pedagoškega kadra, ki mu je na voljo zelo omejeno področje delovanja.

Ne smemo misliti — to bi se veda marsikomu zelo ustrezalo — da gre v naši glasbeni realnosti za nasprotja med generacijami. Problem je le in izključno strokovnega značaja. Vedeti moramo namreč, da večina odgovornih za slovenske glasbene razmere in organizacijo našega glasbenega življenja ni prišla na sedanja mesta zaradi svojih izjemnih sposobnosti temveč enostavno zato, ker se je po vojni v skladu z naprednim političnim konceptom pripravljaj najširši razmah slovenske kulture. Glasbeni delavci so pri izvrševanju svojih nalog skoraj brez izjeme popolnoma odpovedali.

Kako si predstavljam reševanje problemov slovenske glasbene pedagogike, so me nedavno vprašali. Postreljati je treba vse študente takoj po končanem študiju, sem odgovoril, tako bodo grehi pedagogov pokopani in vse bo v najlepšem redu. Ne, so dejali (odgovor so razumeli kot nekakšen črn humor), resno mislimo: kaj je potrebno, da se razmere na ljubljanski Akademiji za glasbo končno uredijo? Deratizacija, sem domala na glas izbruhnil. Ker pa nisem našel tej besedi ustrezne soznačnice iz akademijskega in tudi ne iz akademijskega besednjaka, sem ostal odgovor rajši dolžan.

● ČAS JE, DA SE ZAVEMO!

Slovenci, ki so od nekdaj veljali za glasbeno nadarjene imajo danes ob že čisto realni vključitvi našega prostora v mednarodna dogajanja na vseh

področjih brez dvoma neslutene možnosti tudi za razvoj ustvarjalne glasbene potence. Če bomo nadaljevali s politiko načrtne majhnosti in lažne romantike, združene s prakso zavestnega onemogočanja visoko kvalitetnega glasbenega profesionalizma, bo škoda neskončna. Posledic sedanjega delovanja, ki se kot verižna reakcija lahko popolnoma nekontrolirano razširjajo tudi izven glasbenega področja, ne moremo dovolj čmogledo oceniti v njihovi negativni pomembnosti.

Ali bomo še naprej z onemogočanjem sposobnih in vsiljevanjem nesposobnih proizvajali razočarance in s tem družbene probleme, ki jih res ne potrebujejo?

Če si bomo znali pridobiti vsega spoštovanja vredno mesto v celotni človeški skupnosti, to ne bo zato, ker pri Litostroju sestavljamo inozemske avtomobile, temveč zato, ker bomo sposobni vzgojiti ustvarjalno duhovno inteligenco, od kulturnih delavcev in znanstvenikov pa do politikov. V okviru ta-

kega prizadevanja imajo tudi glasbeni delavci neomejene možnosti in neomejene dolžnosti in čas je že, da se jih jasno zavemo!

Slovenski glasbeniki morajo končno občutiti odgovornost za bodočnost svojega okolja in pred vsemi tistimi mladimi, katerih večkrat izredni talent in brezmejni idealizem sta v resni nevarnosti, da utoneta v podedovanem cenenem pridobitništvu in boleznem samozadovoljstvu umišljene uspešnosti.

MILAN STIBILJ

Druga stran: politika načrtne majhnosti

Članek „o politiki načrtne majhnosti“, ki ga je v nedeljskem Dnevniku dne 5. aprila objavil Milan Stibilj, še zdi na prvi pogled, da je odziv mladega glasbenika na „žalostne resnice“ v slovenskem glasbenem življenju, napisan s skrbjo za našo glasbeno kulturo. To bi tudi lahko bil in bi gotovo pripomogel k osvetlitvi resnice in k izboljševanju našega glasbenega sveta, kb bi ne bil napisan s tako žolčnim gnevom, s takšnim iznakazovanjem resničnih dejstev in s tako žaljivim odnosom do naših glasbenih ustanov in do posameznikov v njej. Ravno s tem pa je vzel sam sebi prepričljivost in vsako izboljševalno moč.

Ljubljanska Akademija za glasbo je bila v tem naskoku glavni cilj. In prav gotovo bi ta naskok šel mimo brez odziva, če bi ne bilo v njem toliko izkrivljenih dejstev in toliko strupa, ki grozi zastrupiti naše glasbeno okolje in je le v škodo stvari sami. Zato je napisan naslednji odgovor – ne da bi želel uničiti priložbe in pokriti morebitne prizadevnosti, ki jih doživlja mlajši rod. Na-

psrotno! Vendar je treba postaviti vsako stvar na pravo mesto in brez osebnih simpatij in antipatij pomagati na dan resnici.

Že v uvodnih stavkih članka stoji na glavi trditve, češ „da ni poznano ime mladega skladatelja, katerega orkestralno kompozicijo bi mogli brez večjih pridržkov predstaviti ljubljanskemu glasbenemu občinstvu“. Če člankar za takega sklada-

telja ne ve, mu lahko postrežemo z mnogimi imeni mladih slovenskih skladateljev, naših diplomirancev, katerih skladbe brez „kritičnih pridržkov“ priznava domače in zamejsko občinstvo največjih glasbenih središč. – Prav tako je izkrivljena misel o mladih dirigentih, ki jih pisec članka mimogrede uniči. Pa še koliko jih je, ki deloma že zelo uspešno delujejo celo na vodilnih mestih, deloma pa so po odličnih diplomah Akademije za glasbo dobili državne štipendije in se še izpopolnili v zamejskih glasbenih središčih. Tem danes nudi družba v raznih glasbenih institucijah pripravniška mesta, s katerimi jim omogoča, da se ob živem orkestru praktično uvajajo v svoj poklic. Pri tem pa je zopet resnica, da so ta pripravniška mesta samo priložnost za delo in nikakršna služba; so le mesta za dirigentski staž, po kate-

rega 2-letnem pripravniškem delu šele sledi ali tudi ne sledi službena nastavitev – po sposobnosti stažista. Taka je objektivna resnica glede pripravniških mest, ki jo iznakazuje pisec članka.

Vsi nadaljnji očitki in podtikanja so polni osti in pisanji s posebnim mrkim odnosom, kar nehote krivi resnico. Gotovo je, da nobena, tudi najvišja šola ne more vzgojiti človeka, ki bi bil v življenju zrel za praktično delo. Da mu osnove, pokaže mu pota in ga poskuša usposobiti za samostojno delo. Za stvarno „delovanje v sodobni glasbeni realnosti“ pa se mora usposobiti dokončno vsak sam po svoji darovitosti in življenjski usmerjenosti.

In glede tega, kaj kdo javno piše po diplomi na A G, je res, da ta akademija za to ne more odgovarjati – niti ne za samega člankarja, diplomiranca iste akademije, ko piše „o

streljanju študentov in o deratizaciji na A G“. Po diplomi piše vsakdo javno legitimacijo samemu sebi – svobodno in na lastno odgovornost. Ob ustanavljanju „tretje ljubljanske visoke glasbene pedagoške šole“ gre za popolno člankarjevo nepoučnost.

In če pisec članka končno meni, da je znanje, ki si ga nekdo pridobi na akademiji, tako nepopolno, da je treba dvomiti v ceno diplome, zakaj se je za to diplomu sam potrudil? – Kako tudi more trditi, da so glasbeni delavci pri izvrševanju svojih nalog skoraj brez izjeme popolnoma odpovedali? Mar ne vidi, da ravno profesorji in diplomiranci Akademije za glasbo vidno uspevajo kot pedagogji, komponisti in koncertanti doma in v tujini ter s svojim umetniškimi uspehi dvigajo sloves naše glasbene kulture? Vsekakor so sodbe, ki jih postavlja člankar, zelo

samovoljne in poleg tega močno osebne; zlasti ko ob koncu govori o „onemogočanju sposobnih in vsiživljanju nesposobnih.“ Kdo jamči, da je edino sposoben tisti, ki ga za sposobnega označi pisec in nespособen tisti, ki ga on zanika? Mar res poleg pisca ni na Slovenskem še nekaj glav, ki znajo jasno misliti in presojudati?

Akademija za glasbo pa, ki je bila člankarju glavna tarča, je končno vendarle javna ustanova, in je vedno na voljo v pogledu svoje delo vsakomur, ki mu ne gre za zlonamerno podtikanje in rušenje, temveč za resnico in za dobronamerno sodelovanje in grajenje v slovenski glasbeni kulturi. In še to: Vsako razpravljanje v kulturnih vprašanjih mora biti na kulturni ravni!

PEDAGOŠKO UMETNIŠKI SVET
AKADEMIJE ZA GLASBO V
LJUBLJANI

ŠE O POLITIKI NAČRTNE MAJHNOSTI

ALI STÀ UŽALJENOST IN OČITEK RES VSE,

S ČIMER LAHKO PEDAGOŠKO UMETNIŠKI SVET AKADEMIJE ZA GLASBO ODGOVARJA NA MOJA RESNO ZASNOVANA IN TUDI Z NEKATERIMI DEJSTVI PODČRTANA RAZMIŠLJANJA?

Presenetil me je odgovor Pedagoško umetniškega Sveta Akademije za glasbo v Ljubljani na moje vtise in razmišljanja o problemih slovenskega glasbenega življenja (Nedeljski, 5. aprila 1970), ki je bil objavljen pod naslovom „Druga stran: politika načrtne majhnosti“ v Nedeljskem dne 26. aprila t. l., in v katerem ne najdem niti najmanjšega razumevanja za nujno akcijo, ki naj bi spravila v tek že kar preveč omrtvičeno in organizacijsko v veliki meri nezadovoljivo slovensko glasbeno življenje.

Ob svojih razmišljanjih sem se seveda moral srečati z vprašanjem našega visokega glasbenega šolstva, kajti tu je začetek in večkrat tudi središče vzrokov uspešnosti in neuspešnosti kulturnega delovanja. Če kdo občuti zahtevo po napredku, ki je neprestano prisotna v objavljenih razmišljanjih, kot napad na

obstoje glasbene ustanove, je to popolnoma napačna interpretacija in služi zgolj osebnim interesom vseh, ki se čutijo ob mojih vtisih osebno prizadeti. Razmišljal sem predvsem o področju, katerega problematiko strokovno obvladam, sem jo in jo tudi še danes doživljam v vsej njeni socialno večkrat povsem nausmiljeni realnosti.

Da je v našem glasbenem življenju nastala boleča praznina v zvezi z ustvarjalnim delom najmlajše generacije najbolje razberemo iz koncertnih in radijskih programov zadnjih let. Daleč sem od tega, da bi mlade dirigente „mimogrede uničil“. Bojim pa se, da jih bodo — prav tako kot mlade skladatelje — „uničili“ zahteve samostojnega praktičnega dela, ki jim bo neizmerno oteženo zaradi pomanjkljive teoretične razgledanosti. Tudi nisem imel nikjer v mislih pripravniškega mesta za

mlade dirigente in ta del odgovora je lahko le odmev močne osebne prizadetosti. Pripravniška mesta namreč nimajo nikakršne zveze s pedagoškimi obvezami dirigentskega oddelka na Akademiji za glasbo, ne predstavljajo nadaljevanja študija in so kot izraz skrbi naše družbe mišljena kot pomoč pri umetniškemu razvoju mladega dirigenta.

Trdim, da more in tudi mora dati visoka glasbena šola svojemu študentu popolno tehnično znanje, ki je neobhodno potrebno za kasnejši umetniški razvoj, kateri pa je seveda individualno pogojen. Ljubljanska visoka glasbena šola pa študentu „da ... osnove, pokaže mu pota in ga poskuša usposobiti za samostojno delo“. To je neodgovornost in težka nezaupnica lastnemu delu in samo pomislimo lahko na preplah, ki bi

nastal, če bi tako izjavili profesorji Medicinske fakultete.

Nesrečno je postavljen očitek v zvezi z mojo diplomo iz kompozicije. Kot Ljubljančan in takrat v Ljubljani tudi zaposlen sem se seveda trudil s študijem kompozicije v rodnem mestu. Z načinom dela pa sem bil tako nezadovoljen, da sem se po diplomi v Ljubljani potrudil še za diplomu na zagrebški Akademiji za glasbo. Sem verjetno edini slovenski skladatelj, ki je kompozicijo diplomiral na dveh jugoslovanskih visokih glasbenih šolah in si zato lahko dovoljujem primerjavo celo že na jugoslovanski ravni. Ne dvomim v ceno ljubljanske diplome, kot skuša to prikazati omenjeni odgovor — cena je znana in plačala jo je naša skupnost. Dvomim pa, pravzaprav celo trdim, da vrednost ljubljanske diplome iz kompozicije ni v nobenem

znosnem sorazmerju z njeno ceno.

Pedagoško umetniški Svet Akademije za glasbo se v svojem odgovoru prav po nepotrebnem ustavlja ob premišljeno vstavljeni priliki o streljanju in deratizaciji, neprizadet pa ostane pri celotnem četrtem delu mojega razmišljanja, kjer govorim pravzaprav isto, čeprav seveda na drug način.

Skrbi povzročea očitvidno le možnost uporabe sodobnejših kriterijev pri ocenjevanju objektivno določljivih kvalitativnih študijskih rezultatov. Seveda prav gotovo ne moremo računati na najmanjši uspeh resnih prizadevanj v okviru kriterijev, ki so bližje šitalništvu kot naši družbeni stvarnosti in njenim zahtevam: Ali pa smo, slovenski glasbeniki, morda celo zadovoljni s sedanjim nič kaj zadovoljivim stanjem?

In končno: ali je užaljenost in očitek „zlomarnega podtikanja in rušanja“ res vse, s čimer lahko Pedagoško umetniški Svet Akademije za glasbo odgovarja na moja resno zasnovana in tudi z nekaterimi dejstvi podčrtana razmišljanja?

In še: nisem razmišljal o kulturnih vprašanjih, temveč o stanju predvsem teoretskega poka na naši najvišji glasbeni šolski ustanovi in je zato zadnji stavek odgovora zadel v prazno. Ostrino mojega teksta pa narekuje trenutni položaj, v katerem se moram — čeprav nisem njegov povzročitelj — kot slovenski kulturni delavec jasno in glasno — in podpisano — opredeliti in s tem v mejah svojih možnosti pripomoči akciji, ki ni rušilna in katera je, ne samo po mojem mnenju, postala že življenska nujnost naše glasbene kulture.

Milan Stibilj